

بررسی نقش شوروی و انگلیس در عهدنامه‌ی گلستان

محمد رضا افسرالدین

دانشجو کارشناسی دانشگاه فرهنگیان شهید مدرس سنندج، کردستان، ایران

چکیده

خواست‌ها و تمایلات طولانی مدت شوروی برای دست یافتن به آب‌های آزاد و سپس کشور هند با گذشتن از سرزمین ایران و رسیدن به خلیج فارس امکان پذیر بود. بنابراین برای اینکه به چنین هدفی دست یابد، تمرکز خود را بر روی نقطه‌ی ضعیف و آسیب پذیر ایران که پطر کبیر در وصیت‌نامه‌ی خود آن را «رگ حساس ایران» نام برده است، یعنی منطقه‌ی حساس قفقاز گماشت. مشکلات داخلی گرجستان و کشمکش‌های بین دو دولت روسی و انگلیس بر سر حاکمیت بر این منطقه در شکل و هیبت جنگ‌های دوره‌ی اول ایران و روس، در زمان قاجاریه و پادشاهی فتحعلی شاه قاجار صورت گرفت. دلایلی چون حمایت نکردن فتحعلی شاه قاجار از ولیعهد خود، عباس میرزا که در آن زمان مسئولیت جنگ را بر عهده داشت، به طول انجامیدن جنگ، سیاست کثیف انگلستان که همواره به فکر منافع خود بود در حین پشت کردن به ایران با روسیه دست دوستی داد تا از راه‌های رسیدن به هند محافظت کند و خروج مستشاران نظامی که سپاه ایران را علناً نابود کرده بود، از عوامل عدم پیروزی ایران در این دوره از جنگ‌ها به حساب می‌آیند. در تاریخ اکتبر ۱۸۱۳ نماینده‌ی کشور انگلیس به نام سرگور اوزلی با پادرمیانی میان ایران و روسیه، عهدنامه‌ی گلستان نوشته شد و به امضای طرفین رسید. در پی امضای این عهدنامه شاه ایران باید تمامی سرزمین‌های: قره‌باغ، قزاق، شبروان، باکو، گنجه و... را به روسیه واگذار می‌کرد. در این مقاله سعی شده است به توضیح عواملی که چه جنبه‌ی داخلی و چه جنبه‌ی خارجی در شکست ایران و امضا شدن عهدنامه گلستان دارند و نتایج و پیامدهای این عهدنامه پرداخته شود.

واژه‌های کلیدی: عهدنامه گلستان، روسیه، انگلیس، قفقاز

مطالعات تاریخ و تمدن ایران و اسلام

دوره ۴، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۸، صفحات ۳۳-۲۵